

România: o nouă provocare, aceleași riscuri

(articol în Lumea în 2011, revistă publicată de The Economist și Capital, decembrie 2010)

Lucian Croitoru

România este una dintre cele mai sărace țări din UE. Economii interne susțin prea puțin obiectivul ei de a converge relativ rapid către media nivelului de trai al Uniunii. Reluarea creșterii economice la rate apropiate de potențial, adică de nivelul sustenabil, depinde de intrări adecvate de capitaluri străine în sectorul privat. Dar, cei care înainte de criză investeau sume cu mult peste cele necesare finanțării creșterii economice sustenabile, astăzi așteaptă. Așteaptă reforme și ajustări care să asigure sustenabilitatea fiscală. S-au făcut ceva progrese în această direcție, dar consolidarea lor în 2011 este obligatorie. În plus, pentru a accelera în mod sustenabil convergența reală cu UE, economia are nevoie de reforme care să-i mărească potențialul de creștere, care a fost redus de criză.

Asigurarea sustenabilității fiscale

România are unul dintre cele mai mari deficite bugetare structurale din regiune, ceea ce creează îngrijorări privind sustenabilitatea fiscală. În timp ce reducerea cât mai rapidă a acestui deficit este strict necesară, ea generează efecte contracționiste. De aici apare și principala provocare pe termen mediu pentru politicile economice: să asigure sustenabilitatea fiscală fără a pune în pericol perspectivele creșterii economice și obiectivele convergenței cu UE.

Pe termen scurt, riscurile privind sustenabilitatea fiscală sunt restrânse de nivelul relativ redus al datoriei publice și de finanțările de la FMI și UE. Un pas în direcția reducerii vulnerabilității fiscale a fost făcut prin reducerea cu 25 procente a salariilor și prin diminuarea ocupării în sectorul bugetar, prin înghețarea pensiilor și prin creșterea TVA la 24 procente.

Totuși, pe termen mediu rămân îngrijorări. Riscul unor noi alunecări în aria fiscală se menține atât timp cât reducerile operate nu sunt susținute de reforme mai profunde privind ocuparea în sectorul bugetar și alocațiile sociale. Acestea din urmă au crescut, ca procent din PIB, de la 9,6 în 2006 la 13,5 în 2009. Pensiile publice au ajuns să reprezinte 37 la sută din totalul veniturilor bugetare, ocupând locul doi, în cadrul UE, după Grecia.

Riscurile sunt semnificative și pe partea politică. Coeziunea coaliției de guvernare este discutabilă, în timp ce reformele profunde în ariile amintite au nevoie de un puternic sprijin politic. Suportul politic pentru prudență fiscală va fi testat în martie 2011, când acordul cu FMI expiră, și un alt acord va fi necesar, nu din motive financiare, ci pentru a importa credibilitate. Riscul alunecărilor fiscale rămâne ridicat în perioada 2012-2014, când au loc alegeri parlamentare (inclusiv pentru Parlamentul European), și alegeri prezidențiale.

Există și riscul ca, în următorii ani, creșterea economică să se reia la rate sub cele prognozate. Dacă acest risc se materializează, atunci cu venituri bugetare mai mici și cu deficite mai mari,

România va trebui să se întoarcă la piețele internaționale de capital, a căror accesare ar fi mai ușoară dacă se încheie un nou acord cu FMI.

Deficite mai mari decât cele programate ar face ca intrările de capitaluri private să rămână la niveluri modeste. În consecință, creșterea economică și reluarea creditului bancar pentru sectorul real ar fi lente, reflectându-se în venituri bugetare relativ mici. Impozite mai mari nu ar ajuta din moment ce încetinesc creșterea economică, astfel că ajustări suplimentare pe partea de cheltuieli ar fi inevitabile. Ajustarea ar deveni însă tor mai dificilă pe măsură ce datoria publică și cheltuielile cu dobânzile ar crește.

Anul 2011 ar putea fi decisiv pentru evitarea acestui scenariu. Efectuarea fără greșeală a corecțiilor prevăzute și atingerea țintei de deficit bugetar de 4.4 procente din PIB ar putea determina reluarea consistentă a intrărilor de capital. Aceasta ar putea schimba favorabil cursul ajustărilor prin coagularea unui suport în favoarea prudenței fiscale în perioada următoare.

Creșterea produsului potențial

Pe termen mediu, reforme mai profunde, mergând dincolo de ajustarea bugetară, sunt necesare pentru a crește producția potențială. Dacă în perioada 2004-08 rata de creștere potențială ar fi fost mai mare, dezechilibrele provocate de intrările mari de capitaluri ar fi fost mai mici. Atunci nu a existat un efort dedicat creșterii ratei potențiale de creștere economică. Dar un astfel de efort a devenit necesar deoarece criza economică a redus atât nivelul potențial al PIB cât și rata sa potențială de creștere.

Astfel, chiar intrări relativ mici de capital ar face economia mai vulnerabilă la inflație și la dezechilibrul extern. Pentru a combate inflația, politicile monetare și fiscale ar deveni restrictive. Pentru o perioadă, creșterea economică ar rămâne relativ redusă și rata șomajului relativ mare până când potențialul de creștere ar re-atinge valori relativ înalte. Dar dacă pierderea de PIB potențial este permanentă sau în creștere, atunci această perioadă ar putea fi foarte lungă, alterând convergența cu nivelul de trai din UE.

Ajustările prevăzute în acordul cu UE și FMI precum și intensificarea eforturilor pentru atragerea fondurilor nerambursabile de la UE ajută parțial la prevenirea unui astfel de scenariu. Dar, pentru a fi siguri, măsurile trebuie să țintească la reșezarea stimulentei pentru a impulsiona investițiile, munca, cercetarea și dezvoltarea.

Pentru a crește potențialul PIB este nevoie de evitarea repetării unor greșeli din trecut și de reforme vaste. Este important să se evite orice măsură care ar împiedica sectorul financiar să se reformeze și să se recapitalizeze pentru a-și relua funcția vitală de intermediere. Pe piața bunurilor, creșterea competitivității cere eliminarea reglementărilor care încă mai împiedică intrarea/ieșirea ușoară de pe piață și concurența între firme.

Pe piața muncii e nevoie de măsuri care să stimuleze participarea forței de muncă, redusă de îmbătrânirea demografică. Pentru a stimula eficiența este nevoie de reducerea protecției oferită celor angajați în defavoarea celor care caută de muncă, și de programe care să pregătească mai bine forța de muncă pentru operarea pe o piață a muncii mai flexibilă. Sistemul de impozite și beneficii sociale, inclusiv cele legate de șomaj, trebuie reformat pentru a reduce dependența de ajutoare și a crește atractivitatea muncii. Este esențial, de asemenea, să se egalizeze vârsta de pensionare între bărbați și femei la niveluri mai înalte și să se revizuiască schemele de pensionare timpurie sau pe caz de boală.

12 decembrie 2010